

דְּרָשׁוֹת

פרשת תצוה, תשע"ח, מספר 1259

גדלות שבצניעות

דב שוורץ

פסוק ב אכן מביע את רעיון הכבוד והתפארת. רש"י לא פירש את הכתוב "תפארת", אולם אפשר שהוא אימץ את הפרשנות שיביע ר' אברהם אבן עזרא, "שיתפארו בהם, כי אין אחד מישראל שילבש כאלה". כלומר לא רק שמדובר במשרה ראשונה במעלה, אלא היא כוללת גם בגדים מפוארים.

כבר ידעה ההיסטוריה אנשים לא מעטים שהחלו בצניעות, אך המשרות הרמות בסופו של דבר השפיעו על האופי שלהם. דוגמה לכך היא שאול המלך, שהחל בדרך של צניעות, אך בסופו של דבר השפיעה המלוכה על הליכותיו. על כן טרח רש"י בפסוק ג להבהיר, שהכוהן אינו אלא משרת של הקב"ה ושל עם ישראל כאחד. כלומר אם חס וחלילה גבה ליבו, צריך הוא לזכור תמיד שהוא שליח ולא יוזם. על כן פירש רש"י דווקא כאן, לאחר הצייווי על עשיית בגדי כהונה לתפארת, שכהונה לשון שליחות היא.

נשוב לעניין הכבוד. בהגות הקיומית (אקזיסטנציאליסטית) מדובר לא מעט על הכבוד הקיומי. המשמעות של כבוד קיומי היא, שגם כאשר אדם חווה ייסורים או מאורעות קשים הנכפים עליו, ללא יכולת להימלט מהם, הוא עדיין שומר על היותו סובייקט, כלומר הוא איננו מאבד את הייחודיות והאישיות שלו.

אחד היוצרים החשובים בפסיכותרפיה האקזיסטנציאליסטית היה ויקטור פרנקל, שטיפל בניצולי שואה, שהצליחו לשמור על האישיות שלהם בבחינת סובייקט, למרות המאורעות שעברו. הרב אליעזר ברקוביץ מתח ביקורת על פרנקל בכך שהתעלם מהגוף המרכזי של הנספים והניצולים, שהתורה והמצוות היו המשמעות האוטנטית של חייהם. לדידו דווקא אלה שלא היו שומרי תורה ומצוות היו צריכים לבקש אחר משמעות כדי להיות סובייקט; לשומרי המצוות היה קיום סובייקטיבי בחיים הדתיים, וכך שמרו על כבודם. הרב יוסף דוב סולובייצ'יק עסק אף הוא בכבוד קיומי לנוכח הייסורים, ואף טען שההלכה מנווטת את

פרשתנו עוסקת באינטנסיביות בפרטים המתייחסים לבגדי הכהונה. מתוך הפתיח לסוגיה זו אנו למדים על דמותו של אהרן ועל הדגם שהיא מציגה לגבי הכהונה. ברצוני להציג הרהורים בעניין זה, ולבחון את השתקפותם בפרשנות הפשוט.

בראשיתה של הפרשה מצינו את שלושת הכתובים האלה (שמ' כח:א-ג):

וְאַתָּה הִקְרַב אֵלַיךְ אֶת אֶהֱרֹן אַחִיךָ וְאַתְּ בְּנִי אִתּוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֵנוּ לִי אֶהֱרֹן נָדָב וְאַבִּיהוּא אֶלְעָזָר וְאַיִתָּמָר בְּנֵי אֶהֱרֹן. וְעָשִׂיתָ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אַחִיךָ לְכַבֹּד וּלְתַפְאֲרָתוֹ. וְאַתָּה תִּדְבַר אֵל כָּל חֹכְמֵי לֵב אֲשֶׁר מְלֵאתִיו רוּחַ חָכְמָה וְעָשׂוּ אֶת בְּגָדֵי אֶהֱרֹן לְקֹדְשׁוֹ לְכַהֵנוּ לִי.

רש"י פירש על פסוק ג ("לְכַהֵנוּ לִי"): "ולשון כהונה שירות הוא". ויש להקשות, מדוע נזקק רש"י לפרש מהו לשון כהונה רק בפסוק ג, כאשר כבר בפסוק א מופיעות אותן המילים ("לְכַהֵנוּ לִי").

נראה לומר שכך פירש רש"י את משמעות הכתובים; בפסוק א נאמר "ואתה הקרב אליך" – אהרן ידוע כדמות פסיבית, שמשה רבנו שם בפיו את אשר ידבר. הוא אוהב שלום ורודף שלום, וכאשר בניו מתו בשל הקרבת אש זרה, התגובה שלו הייתה שתיקה. אישיות כזו היא התגלמות הצניעות וההתכנסות העצמית. על כן הורה הקב"ה למשה, שיקרב את אהרן, מפני שאהרן עצמו לעולם לא יציע את עצמו לעבודת הקודש. אהרן גם לא יהיה בשורה הראשונה לפני משה. הוא קרוב לוודאי נחבא אל הכלים, ועל כן צריך הקב"ה לומר למשה במפורש לקרב אותו. וכל כך למה? מפני שהכהונה היא משרה רמה. לעמוד לפני הקב"ה בבית משכנו, ולעבוד את עבודת הקודש – אין לך גדולה מזו. ומפני שמדובר במשרה החשובה ביותר בעבודת הא-לוהים, סביר להניח שאהרן יחמוק ולא יראה עצמו ראוי.

* פרופ' דב שוורץ, המחלקה למחשבת ישראל, אוניברסיטת בר-אילן.

במילת זיקה ("אשר"): חכמי לב, שהתמלאו ברוח חכמה. אולם אז לא מובן חילופי הגוף. הצלע הראשונה מוסבת על רבים ("חכמי לב") והשנייה – על היחיד ("מלאתי"). על כן פירש הנצי"ב ב"העמק דבר", ששתי הצלעות מתייחסות ליעדים שונים. הצלע הראשונה, אכן עוסקת בחכמי הלב המכונים את הבגדים, בעוד שהצלע השנייה מתייחסת לאהרן.

לפי זה אפשר לפרש את החוכמה שבכתוב כשם משותף (הומונימי). שני המובנים של החוכמה מתייחסים לתחומים שהם מעשיים והתנהגותיים. המובן הראשון הוא מיומנות ויכולת ("חכמי לב" המגלים כישרון רב במלאכת הטוויה), בעוד שהמובן השני הוא מוסרי, על פי הכתוב: "הֵן יָרְאת ה' היא חֲכָמָה וְסוּר מִרַע בְּיָדָהּ" (איוב כח:כח). אם כן הכתוב כיוון להנגיד את שני המובנים: בגדי הכהונה היו יוצאי דופן מבחינת תפארתם, מראם וטווייתם. והנה הלוּבש אותם, אהרן הכוהן, מנוגד לאופיים. הוא דווקא דגם של אדם צנוע ואיש מוסרי מהמעלה הראשונה. צירוף כזה של ניגודים, תפארת וצניעות, הוא הראוי לאדם המשמש לפני הקב"ה, וכך אכן מובנת חתימת פסוק ג.

לפי פרשנות זו יש לקרוא את שלושת הכתובים כתיאור דיאלקטי של הניגוד בין הכהונה הרמה והזוהר המתלווה אליה לבין דמותו המוסרית של הכוהן, שהיא צנועה. יש לקרב את אהרן הבורח מפני הכבוד, מפני שדמותו כזו היא ההולמת את הכבוד של הכוהן. יש להורות את הדיאלקטיקה הזו לעמלים על הכנת הבגדים כדי שיבינו את המורכבות של הקדושה.

עורך: פרופ' יוסף עופר

עורכת לשון: רחל הכהן שיף

הדף השבועי יוצא לאור על ידי הפקולטה למדעי היהדות ולשכת רב הקמפוס

בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע
יש לשמור על קדושת העלון

האדם לערכים כאלה. באחת: שומר ההלכה הוא בעל כבוד קיומי.

לפי גישה כזו אפשר להבין את המשמעות של בגדי הקודש: גם כאשר הכוהן הוא במעמד של פאר, בעדיפות על פני האחרים שאינם זוכים לשמש בעבודת הקודש, הוא אינו מאבד את אישיותו המקורית, האותנטית והצנועה. אהרן נותר עצור, מתון ורודף שלום גם כאשר לבש את הבגדים המפוארים שהעניקו לו "תפארת". הם לא הפכו אותו לדעתן ולקולני, מפני שניחן בכבוד קיומי. רש"י הכיר תקופות שבהן הסתאבה הכהונה, ועל כן בפרספקטיבה של מבט לאחור יצק בכתוב את התוכן של האזהרה: על הכהנים בדורות העתידיים לחקות את אהרן, ולזכור שהם משרתים גם כאשר הם לובשים בגדים מפוארים, ונתפסים כבעלי מעמד חברתי גבוה.

מעניין לציין, שבספרות הקבלה "כבוד" מציין פעמים רבות את ספירת מלכות, בעוד ש"תפארת" מציינת את שש הספירות שמעל המלכות או את הספירה האמצעית שביניהן.¹ ספירת מלכות מציינת את הפסיביות, מפני שהיא מעבירה את השפע האלוהי לעולם הארצי, וכביכול אין לה מהות משל עצמה. במילים אחרות, גם כאשר הכוהן זוכה לתפארת, עליו להיות פסיבי וצנוע כמו ספירת המלכות.

בסיכומו של דבר נמצאנו למדים, כי כהונה היא תנודה בין הפאר של המעמד לבין הצניעות האמורה לאפיין את אישיותו של הכוהן. הוא עולה לברך את הציבור, הוא מורה את משפטי ה' לקהל, אך הוא עצמו אמור להיות צנוע כשהיה. כזה היה אהרן, וזו הדרך שהורה לאחיו הכהנים. והא ראייה: בעבודת יום הכיפורים הכוהן הגדול משמש בבגדי לבן בלבד. יום הכיפורים הוא היום של היחיד, אותו יום של שקיפות וחשיפה מלאה של אדם לפני א-לוהיו. ביום זה גם הכוהן הגדול לובש בגדי לבן כדי לציין את מוטיב הפשטות והצניעות. כאשר עומדים בני אדם לפני הקב"ה, ללא המעטה של היום-יום, כולם נחשפים כבשר ודם. אהרן נשאר כמות שהוא גם כשלבש את בגדי הפאר.

כך אפשר להבין גם את פסוק ג. לכאורה יש בעיה בסגנון הכתוב: "וְאֵתָה תְּדַבֵּר אֶל כָּל חֲכָמֵי לֵב אֲשֶׁר מְלֵאתִיו רוּחַ חֲכָמָה". ההבנה הראשונית היא, שהצלע השנייה פותחת

¹ ספירת תפארת נתפסת בקבלה כאמצע שבין שש הספירות חסד, דין, תפארת, נצח, הוד ויסוד, אף שלא מדובר באמצע מדויק. לעיתים מזומנות המקובלים נוקטים את המונח "תפארת" וכוונתם לכל שש הספירות.